

Lessuggesties

bij zes bekroonde boeken in 2017
en vier topboeken

Siens hemel GROEP 1-3

Bibi Dumon Tak tekst Annemarie van Haeringen illustraties

Niets liever dan jij GROEP 1-3

Erik van Os & Elle van Lieshout tekst Marije Tolman illustraties

Tangramkat GROEP 3-4

Maranke Rinck tekst Martijn van der Linden illustraties

De oma van de oma van mijn oma GROEP 5-7

Marc ter Horst tekst Eliane Gerrits illustraties

Waarom zijn er zoveel blote mensen in de kunst? GROEP 7-8

Susie Hodge tekst Claire Goble illustraties

Alaska GROEP 7-8

Anna Woltz tekst

Topboeken

Een wereld van verhalen GROEP 3-4

Oliver Jeffers tekst en illustraties Sam Winston grafische vormgeving/typografie

Kris Di Giacomo handgeschreven teksten

De laatste reis van de Ballerinus GROEP 5-6

Arienne Bolt tekst Linde Faas illustraties

Babel GROEP 7-8

Arnoud Wierstra illustraties

Lampje GROEP 7-8

Annet Schaap tekst en illustraties

Geschreven door de redactie van BOEKIDEE
in opdracht van KUNST VAN LEZEN.

Bij de bekroonde boeken **KINDEREN MET EEN STER**, **NAAR HET NOORDEN** en **YUNA'S MAAN** schreef de redactie al
lessuggesties voor het programma Vooruit met Voorlezen 2017.

Redactie: Gretha Straatsma – coördinatie, Mariet Lems – eindredactie
Inge Umans, Cisca van Hemert-Kopmels.

Zilveren Griffel

Siens hemel

Bibi Dumon Tak tekst Annemarie van Haeringen illustraties

Querido 2016 • € 12,50 • ISBN 978 90 451 1905 2

‘Er stonden zwarte wolken aan de hemel toen Sien vertrok. De lucht rommelde. De regen trommelde. Maar wij hoorden alleen hoe Siens laatste, allerlaatste adem over de rand van de mand heen woei.’ Dit is de beginzin van Siens hemel. Een bijzonder mooi prentenboek over de dood van een huisdier. Door het gehanteerde wij-perspectief is het een heel intiem verhaal. De illustraties van Annemarie van Haeringen zijn een bijzondere toevoeging. Tekst en beeld vormen een geheel.

- Groep 1 - 3 (NL) / Kleuters - Leerjaar 1 (B)
- AK / Vanaf 4 jaar
- Trefwoorden: honden, huisdieren, dood, verdriet
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Voorlezen, praten over en naar aanleiding van het verhaal

Toon de voorkant van het boek en lees de titel voor. Breng een gesprek op gang.

- Wat voor een dier staat op de voorkant afgebeeld?
- Waar gaat dit prentenboek over?
- Wat is een hemel?
- Waar/wat ben je dan?

Lees de tekst voor en toon hierbij de illustraties.

Op de eerste twee schutbladen is een grote zwarte wolk te zien.

- Wat verbeeldt deze zwarte wolk?
- Wie zijn de ‘wij’?
- Wat valt op naarmate je het boek verder leest, qua illustraties en de tekst?
- Op de laatste twee schutbladen is een witte wolk getekend. Wat verbeeldt deze wolk volgens jou?

Breng na het voorlezen van het prentenboek het gesprek op de eigen ervaringen van de kinderen.

- Heb je een soortgelijke situatie meegemaakt met een overleden huisdier? Wil je hierover vertellen?
- Hoe heb je dit proces beleefd?
- Wat gebeurde er en daarna?

2. Praten over het verhaal volgens Aidan Chambers

Maak hiervoor gebruik van het raamwerk van ‘Vertel eens’ van Aidan Chambers. Stel vragen als:

- Wat vond je leuk of niet leuk, mooi of niet mooi, goed of niet goed aan het verhaal?
- Is er een woord dat of een zin die je heel mooi vond of juist niet mooi?
- Vond je het verhaal verdrietig, boeiend, anders?
- Welke persoon vond je het meest interessant, irritant, grappig, anders?

Houd dit boekengesprek voor kleuters niet langer dan een vijftien minuten. Ga op een ander moment verder. De leerkracht is de gespreksleider die het boekengesprek leidt. Voor kleuters is het een hele uitdaging! De kinderen mogen alles vertellen wat er in hen opkomt. Niets is fout.

3. Verteltafel

Richt een plek in de klas in waar SIENS HEMEL centraal staat. Verzamel attributen en maak tekeningen en werkjes die bij deze tafel geplaatst worden. Bespreek met de kinderen wat er zoal bij de verteltafel geplaatst kan worden. Bijvoorbeeld Siens lievelingseten, speeltjes, anders. Vraag de kinderen wolken uit te knippen van zwart, wit en blauw papier. Laat ze zelf een kleur kiezen. Hang/plak/leg de wolken bij de verteltafel. Wat voor kleur heeft de overhand? Vraag de kinderen om uitleg over hun keuze.

4. Sien

Teken een aantal afbeeldingen van Sien uit het boek over op wit papier en kopieer deze. Zorg voor zwart, wit en verschillende andere kleuren dun papier. De kinderen versieren Sien met kleine stukjes gekleurde papier. Ze kiezen zelf welke Sien. Vraag de kinderen uitleg over hun kleurgebruik. De werkjes komen bij de verteltafel.

5. Gedicht over dood zijn

Lees onderstaand gedicht voor van Hans & Monique Hagen. Het staat in de bundel VAN MIJ EN VAN JOU (Querido 2007). Ga in gesprek over het gedicht.

NOOIT MEER

als je dood bent
ben je stil
dan is er niks meer wat je wil
dan kun je nooit meer wakker zijn
je hoeft geen pleisters meer
geen prikken en geen pillen
nooit meer tranen
nooit meer pijn
je hoeft niks meer te willen
misschien is dood wel fijn

6. Meer boeken over de dood van een (huis)dier

FIJN KONIJN (Jo Empson, Lemniscaat 2016)

KIKKER EN HET VOGELTJE (klassieker), (Max Velthuijs, Leopold 2015)

EEN BOOM VOL HERINNERINGEN (Britta Teckentrup, Gottmer 2013)

DERK DAS BLIJFT ALTIJD BIJ ONS (klassieker), (Susan Varley, Lemniscaat 2012)

WILLEM IS IN DE WOLKEN (Sanne de Bakker, Pimento 2012)

RIKKI EN DE EEKHOORN (Guido Van Genechten, Clavis 2010)

VIER BEVERTJES EN EEN KASTANJE (Michael Dudok de Wit, Leopold 2017)

Niets liever dan jij

Eric van Os & Elle van Lieshout tekst Marije Tolman illustraties

Querido 2016 • € 15,99 • ISBN 978 90 451 1968 7

‘Opgewekte aabare versjes, die het alledaagse met kinderlijke verwondering of een knipoog beschouwen, aldus Bas Maliepaard in Trouw (17 september 2016).

Achterplat boek:

‘Eric van Os en Elle van Lieshout schreven ontroerende en grappige gedichten waarbij ze de wereld bekijken door de ogen van een kind. Een wereld dichtbij huis, waar zoveel is om je over te verwonderen. Marije Tolman maakte er hartveroverende illustraties bij.’

- Groep 1 - 3 (NL) / Kleuters - Leerjaar 1 (B)
- AK / Vanaf 3 jaar
- Trefwoorden: gedichten, versjes, lief, gezin, woordenschat
- Lessuggesties: Mariet Lems

1. Inleiding

Gedichten en versjes voorlezen geeft altijd een lichte toon aan de lange schooldag. Even samen je verbazen en verkneukelen om mooie woorden en grappige beelden. Rondom een gedicht kun je vaak makkelijk een les verzinnen: ingaan op emoties, bespreken van het beschreven beeld, woorden en zinnen genereren, een verbinding maken met de dagelijkse dingen, een verhaal voorlezen dat met dat onderwerp te maken heeft, een tekenopdracht geven rondom dat thema en vragen naar tekst bij die tekening. (Ontluikende geletterdheid). Je kunt nooit genoeg bundels in huis (op school) hebben. Handig om een beetje een overzicht te hebben, zodat je bij diverse gelegenheden zo een toepasselijk gedicht tevoorschijn kunt toveren. Zie voor gedichtenbundels www.leesplein.nl, zoek op leeftijd, onderwerp: poëzie.

2. Introductie

Zet het boek zichtbaar klaar, maar zo dat niemand erbij kan. Maak ze nieuwsgierig. Lok reacties uit.

- Wat is er te zien?
- Wat voor soort boek is het? Een eng verhaal, een dierenboek of...?

Pak het boek en laat het schutblad zien.

- Wat zie je? Het leukst is het als behalve de harten ook wolken worden genoemd.
- Ooit wel eens een wolk in de vorm van een hart gezien? Je kunt er vaak van alles in zien: een dier, een mensengezicht, een veertje.

Lees het gedicht ‘In de wolken’ voor. Ga kort in op reacties.

Lees dan de titel van het boek voor.

- Wat betekent dat?
- Ben jij lief?
- En is er iets of iemand die liever is dan jij?

Zoek het gedicht ‘Niets liever dan jij’ op. Laat de illustratie zien. Misschien merkt iemand op dat dat dezelfde is als op het omslag. Lees het gedicht niet te snel voor. Let op de reacties. Geef gekleurd

papier en laat er witte hartjes op schilderen. Kan iemand er misschien ook een gezichtje of een dier tussen schilderen?

Ga bij de leerlingen langs en vraag wie er het liefste is, schrijf die naam in een hartje, en wie dan, en wie dan? Lees het boek **RAAD EENS HOEVEEL IK VAN JE HOU** voor. (Sam Mc Bradney en Anita Jeram, Lemniscaat 2014)

3. Geboren

- Wat betekent het woord ‘geboren’?
- Waar kom je vandaan?
- Hoe klein/groot was je toen je geboren werd?
- Kwam je te vroeg, kwam je te laat? Of precies op tijd?

Lees het volgende gedicht voor:

OVER TIJD

Niet in een andere maand
niet op een andere datum
geen dag te vroeg
geen dag te laat

precies op tijd ben je geboren
op uitgerekend jouw verjaardag

Jos van Hest (uit: **VERJAARDAGSVERHALEN**, Gottmer 1998)

- Dat is grappig, precies op je verjaardag. Hoe komt dat?
- Waarom ben je geboren? Dat is een heel moeilijke vraag.

Lees het boek **WAAROM JIJ ER BENT** van Wolf Erlbruch (Querido 2004) voor. Vertel dat een kind met die vraag naar papa en mama ging.

Lees het gedicht ‘Antwoord van papa’ voor. En daarna ‘Antwoord van mama.’

Lees daarna nog een keer de laatste strofe van het

antwoord van papa voor.

- Is dat zo, dat papa’s leuk zijn voor grapjes, maar dat je veel meer aan mama hebt?
- Wat kan je vader goed?
- Wat kan je moeder goed?
- Wat is het leukste van papa en wat het leukste van mama?
- Kun je dat tekenen?

Bij onvolledige of anders samengestelde gezinnen de opdracht aanpassen.

Maak van tevoren een liggend A4 met twee kaders. Zorg dat er ruimte om het kader blijft. In het ene kader tekenen ze wat er leuk is om met papa te doen, in het andere wat er leuk is om met mama te doen. Ga langs en vraag elke leerling of ze iets bij de tekening willen vertellen. Destilleer daar een zin uit, herhaal die, vraag of het zo klopt en schrijf die zin of zinnen rondom het kader. Verzamel de tekeningen, laat aan de klas zien en lees alle zinnen voor.

4. Schoenenparade

Trek die dag je leukste, mooiste schoenen aan. Zit met elkaar in een kring. Laat je schoenen zien.

- Wat vind je van mijn schoenen?
- Hoe noem je dit soort schoenen?
- Kijk naar je eigen schoenen. Hoe noem je die schoenen? Verzamel de verschillende benamingen.
- Heb je thuis nog meer dingen die aan je voeten kunnen om op te lopen? Heten die anders? Waterschoenen, (teen)slippers, sandalen, crocks, voetbalschoenen, balletspitzen etc.
- Zijn pantoffels ook schoenen?
- Wat voor schoenen dragen je ouders, babyzusje/broertje, opa’s oma’s?
- Trek je weleens de schoenen van je ouders aan? Mag dat? Waarom is dat leuk? Hoe klinkt het?

Lees het gedicht ‘Op mama’s hakken’ voor.

- Hoe zit dat eigenlijk met papa’s laarzen in het gedicht. Wat voor geluid maken die dan?
- Kunnen zachte zolen ook geluid maken?

- Zou je een muziekstuk van schoenengeluiden kunnen maken?

Vraag aan de ouders of de leerlingen (niet al te hoge) hakken en laarzen van thuis mee mogen nemen. Probeer de geluiden uit. Maak groepjes en laat geluid maken. componeer een muziekstuk door steeds een enkeling of een groepje aan te wijzen om geluid te maken.

Boeken om erbij voor te lezen: EEN DUIZENDPOOT OP SCHOENEN (Tony Ross, Sjaloom 2002) en SAAR KRIJGT NIEUWE SCHOENEN (Pauline Oud, Clavis 2016). In het prentenboekboek BIJ ONS IN DE FAMILIE van Koos Meinderts en Annette Fienig (Lemniscaat 2014), maakt de hele familie muziek, ook zonder muziekinstrumenten.

5. Regen

Laat de krokodil in de regen zien. Vraag om woorden bij wat ze zien. Herhaal steeds wat gezegd wordt.

- Hoe kijkt de krokodil? Kun je nadoen hoe hij kijkt?
- Hoe kijk je als je met je laarzen lekker door een plas stamp? Wat is er leuk aan in de plassen stampen?
- Wat is er niet leuk aan?

Lees het volgende gedicht voor.

Wat dat is met plassen
ik *moet* er in

wat mama zegt
hoe ze ook waarschuwt
ik doe mijn eigen zin

de spetters om mijn oren
mijn sokken lekker nat
ik roep, hé mama, kijk eens
ik hoef niet meer in bad
maar mama aait haar telefoon

ik vind haar berestout
wanneer gaan we nu eens naar huis
mijn voeten zijn ijskoud

Mariet Lems (ongepubliceerd)

- Herken je dit beeld?
- Wat doen papa's en mama's op die telefoon?
- Wat vinden de leerlingen daarvan?
- Wat wordt bedoeld met aaien?
- Waarom doen ze dat?

Terug naar het gedicht naast de krokodil. Lees het voor.

- Wat betekent dat: het zonnetje in huis?
- Ben jij dat ook?
- Wat doe je thuis als je niet buiten kunt spelen?
- Ben je dan ook boos op de regen?
- Huil je dan ook dat het giet?
- Wat betekent het woordje 'giet'? Heeft dat iets met 'gieter' te maken?
- Over huilen gesproken: wanneer huil je?
- Waar ga je van huilen?
- Weet je nog een situatie waarbij je hilde?
- Hoe reageerden je ouders?

Inventariseer.

Geef de leerlingen een tekenvel en vraag of ze het willen tekenen. Loop weer langs en vraag naar taal bij de tekening. Vraag nooit: 'Wat heb je getekend,' want een kind gaat er vanuit dat je dat wel ziet. Vraag 'Kun je iets bij je tekening vertellen?' Schrijf de zin bij de tekening. Verzamel de tekeningen. Lees de teksten voor en laat voor iedere nieuwe tekening het geluid van regen nadoen. Natuurlijk met de juiste gezichtsuitdrukking erbij.

6. Suggesties bij andere gedichten

BLIJ – Laat rode en roze ballonnen opblazen en door de klas zweven.

- Waar zijn ballonnen een symbool van?
- Wat is er leuk aan ballonnen, wat niet? (Als ze klappen)

■ Hoe reageer je dan?

Lees het gedicht voor als een kind in de klas jarig is.

HET VERSCHIL – Lees het gedicht. Praat met elkaar over hoe dat zit.

- Is het hetzelfde met opa's?
- Wie zijn je tantes en je ooms?
- Wat zijn neven en nichtjes?

Neem er **BIJ ONS IN DE FAMILIE** (Koos Meinderts en Annette Fienig, Lemniscaat 2014) bij en zoek op Leesplein.nl bij Onderwerpen kiezen en o-6 jaar naar nog meer boeken over Families.

- Kun je een eenvoudig stamboom tekenen?

EEN KRUIMELTJE VERDRIET – Lees voor en vraag om reacties.

- Herken je dit?
- Wat is er aan te doen?
- Wat voor koekje vind je het lekkerst?

Bak met elkaar koekjes. Tover de klas om tot een restaurant, verdeel de rollen, speel obers en gasten na, en serveer een koekje bij een glas limonade.

- Wie ruimt op?

PAPA OP SCHOOT – Voor te lezen als een kind uit de klas een oma of opa heeft verloren.

- Hoe reageer je op het verdriet van je ouders?
- Hoe kun je troosten?

Praat over wat het betekent.

Neem er volgende boeken bij:

KIKKER EN HET VOGELTJE (Max Velthuijs, Leopold herdruk 2015)

DERK DAS BLIJFT ALTIJD BIJ ONS (Susan Varley, Lemniscaat herdruk 2012)

DAG OPA (Jelle Rijken, Clavis 2016)

HET EILAND VAN OPA (Benji Davies, vertaling Edward van de Vendel, Luitingh-Sijthoff 2016)

HET HUIS VAN OMA (Ross Montgomery, vertaling Joukje Akveld, De Vier Winstreken 2016)

En verder te zoeken op Leesplein.nl, thema Dood.

Zilveren Griffel

Tangramkat

Maranke Rinck tekst Martijn van der Linden illustraties

Lemniscaat 2016 • € 16,95 • ISBN 978 90 477 0795 0

Dit prentenboek blaast de oeroude traditionele tangrapuzzel nieuw leven in. Het boek start met een blauw vierkant, gemaakt uit 7 puzzelstukjes, waarmee de ik-figuur, een jongen die zich zit te vervelen, begint te puzzelen. Zo wordt tangramkat geboren. De jongen wil ook een vriend voor de kat maken maar dat loopt anders dan bedoeld...

- Groep 3 - 4 (NL) / Leerjaar 1 - 2 (B)
- AK / Vanaf 5 jaar
- Trefwoorden: tangram, puzzelen, kat, speelboek, fantasie
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Tangram

De oorsprong van de beroemde Tangrapuzzel - een puzzel van zeven geometrische figuren - zou in China liggen: <http://www.cielen.eu/meetkunde-6e-klas-tangram-DM-2013.pdf>. Maranka Rinck vertelt een van de legendes op de site die bij het boek hoort. Bekijk en beluister deze legende als introductie op het boek: <http://www.tangramkat.com/tangram-legende.html>

2. Puzzelstukken

Laat de leerlingen alle geometrische figuren benoemen en maak tijdens de wiskundeles een eigen tangrapuzzel in stevig karton. Op dit filmpje (<https://www.youtube.com/watch?v=mW4jhMj69dM>) zie je alle letters van het alfabet gelegd met een tangrapuzzel. Laat de leerlingen de eerste letter van hun naam maken met hun eigen Tangrapuzzel en deze mooi versieren en inkleuren.

Ook op de website van de makers staan spelideeën: <http://www.tangramkat.com/spelen.html>

3. Verhaal

Laat de leerlingen een nieuwe verhaallijn verzinnen:

- Wat als de nieuwe vriend geen hond is maar een konijn, een andere kat, ... Hoe zou het verhaal dan verder gaan?
- Wat als het hondje gevangen genomen wordt en naar het dierenasiel gebracht wordt. Hoe loopt het verhaal dan verder?
- Hoe loopt het verhaal verder als de jongen zichzelf gemaakt heeft: wat gaan hij en de kat samen doen?

Maak schaduwpoppen van de tangramfiguren uit het verhaal en speel het verhaal na achter een wit doek met spotlicht, als schaduwspel. Speel ook alle variaties die de kinderen maakten!

4. Beeldende vorming

Zorg voor een kopie (op stevig papier) van het blad waarop alle tangramvogels staan. Knip de vogels uit en deel ze uit. Laat elke vogel opnieuw en anders inkleuren. Doe dit meteen in tweevoud! Zo maak je een eigen vogeltangrammemory!

5. Op de leestafel

Dit boek is een speelboek. Maranke Rinck en Martijn van der Linden maakten nog andere speelse boeken: MEMORYKONIJN (lessuggesties bij Bekroningen 2016) en KNIKKERUIL (verschijnt oktober 2017). Breng ook nog andere speelboeken mee naar de klas. Ze zorgen voor ongedwongen leesplezier!

Op de leestafel:

HET DIERELIRIUM VAN PROFESSOR REVILLOD (Javier Saez en Miguel Murugarren, De Harmonie 2011)

VREEMDE WEZENS - KNOTSGEK COMBINEREN (Agnese Baruzzi, Bakermat 2016)

NOCTURNO – DROOMRECEPTEN (Isol, De Harmonie 2013, Winnaar Astrid Lindgren Prijs 2013)

Vlag & Wimpel van de Griffeljury

De oma van de oma van mijn oma

Marc ter Horst tekst Eliane Gerrits illustraties

Gottmer 2016 • € 14,95 • ISBN 978 90 257 6581 1

Hoe stuur je iemand een berichtje zonder WhatsApp?

Wat doe je als je vreselijke kiespijn hebt en er is geen tandarts? En als je geen mobieltje hebt, hoe krijg je dan iemand die ver weg woont te spreken? Kom alles aan de weet over de tijd waarin de oma van de oma van jouw oma leefde. Stap terug in de tijd met honderden opa's en oma's en lees allerlei grappige weetjes over lang geleden.

- Groep 5 - 7 (NL) / Leerjaar 3 - 5 (B)
- Informatief / Vanaf 7 jaar
- Trefwoorden: (familie)geschiedenis, wetenswaardigheden
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Dit boek heeft 41 hoofdstukken van telkens 2 bladzijden en telt 89 pagina's. Als je twee hoofdstukken per dag voorleest en kort bespreekt, lees je het boek in 20 dagen voor. Introduceer het boek in de boekenkring.

- Noem de titel. Waarover gaat het verhaal denk je?

Haal het boek tevoorschijn, noem de auteur en de illustrator en laat de voorkant zien.

- Heb je weleens verhalen over vroeger gehoord van je opa of oma?
- Wie kan en wil zo'n verhaal vertellen?

2. Inleiding

Bekijk met elkaar de drie oma's op de kaft.

- Wie is de oma 'van nu' en welke oma leefde het langst geleden?
- Hoe weet je dat? Denkt iedereen er zo over?

Lees het eerste hoofdstuk 'Mijn oma en opa' voor en sta stil bij de aanwijzing die je krijgt over de tijd. Het begint met een oma of opa die rond 1950 is geboren. Elke opa of oma neemt je zo'n 50 jaar mee terug in de tijd. Laat de leerlingen een tijdlijn tekenen met om de 50 jaar een opa of oma, gebruik die om ieder verhaal in de tijd te plaatsen. Tel af: de opa, van de opa, van de opa, van de opa, van mijn opa. (=1750) Lees de eerste twee hoofdstukken voor, het eerste hoofdstuk gaat over de gezinssamenstelling, van grote gezinnen naar steeds minder kinderen, het tweede gaat over wonen.

- Wat zijn de voordelen en nadelen van een groot gezin en hoe zit dat bij een gezin met twee kinderen?

3. Opdrachten voor een volgende boekenkring

Vertel dat je dit boek komende weken gaat voorlezen en dat je een paar afspraken wil maken voor volgende boekenkringen. Ieder hoofdstuk uit dit boek behandelt een aspect van het leven: bijvoorbeeld gezinnen, wonen, telefoon, televisie, slapen, zwemmen, vakantie, boeken. Bij drie onderwerpen zoek je drie

tweetallen die het onderwerp verder uitdiepen en daar een presentatie over houden: telefoon (pag. 24), slavernij (pag. 28) en zeppelin (pag. 72). Als het betreffende hoofdstuk is voorgelezen, formuleert u samen met de hele groep vijf vragen waarop het tweetal met behulp van internet antwoorden gaat zoeken om die vervolgens in een volgende boekenkring aan de groep te presenteren. Vraag ook 3 tweetallen om een hoofdstuk naar keuze voor te bereiden en voor te lezen in de boekenkring.

4. Interview

Wat weten onze oma's en opa's nog van vroeger?

Door het lezen van dit boek wil je dat ze gaan interviewen! Stel tweetallen samen.

- Over welke onderwerpen wil je je opa en oma interviewen: school, huis, vakantie, eten, spelen en speelgoed, boeken, televisie, telefoon?
- Kun je vragen bedenken bij die onderwerpen?

Leg het verschil tussen open en gesloten vragen uit. Bespreek de resultaten in de groep: inventariseer de gekozen onderwerpen en kies samen de leukste tien vragen. Iedereen gaat op pad om het interview af te nemen. Bespreek de interviews in de boekenkring. Je kunt er ook voor kiezen een aantal opa's en oma's in de klas uit te nodigen die ter plekke worden geïnterviewd.

5. Opa- en omamuseum

Als de leerlingen op pad gaan om hun oma's en opa's te interviewen, laat ze dan vragen naar oude foto's of oude spulletjes zoals bijvoorbeeld een typemachine, peteroliestelletje, bandrecorder, melkkoker, kinderboeken, oude radio, poëziealbum, tol, langspeelplaten, cassettebandjes, walkman, leesplankje, kroontjespen. Richt met de foto's en de spulletjes een 'opa-en omamuseum' in. Misschien in de hal zodat andere groepen op uitnodiging een rondleiding in het museum kunnen krijgen.

6. Hoorspel

In het hoofdstuk over de tv en de radio (pag. 62) wordt verteld dat het hele gezin voeger om de radio zat te luisteren naar een hoorspel. 'Omdat er geen beeld bij zit, zijn er extra geluiden die vertellen wat er gebeurt: naderende voetstappen, een piepende deur, een angstige gil...' Ga aan de slag met griezelige geluiden. Laat de leergingen in tweetallen bedenken welke griezelige geluiden ze kunnen maken, met hun mond, hun handen en voeten. Laat ze ook op zoek gaan naar materialen waarmee ze geluiden kunnen maken. Vervolgens speel je in de kring als dirigent, de leerling die je aanwijst laat een geluid horen tot je weer een ander aanwijst. Laat ook een leerling dirigeren en bespreek wat spannend klinkt. Misschien zijn er leerlingen die een klein hoorspel willen bedenken. Ze kunnen zelf een verhaal bedenken of een fragment uit een bestaand verhaal gebruiken. Het hoorspel kan worden opgenomen met Soundcloud, zie voor meer informatie <http://www.ontdekmedia.nl/hoorspel-maken/>

7. Theater

In het hoofdstuk over de oma van onze oma wordt, bijna als in een script, haar eerste bezoek beschreven aan een supermarkt terwijl ze gewend is aan een kruidenier. Laat na het voorlezen het volgende filmpje van de schooltelevisie zien: <https://www.schooltv.nl/video/de-kruidenier-toen-er-nog-geen-supermarkten-waren/> In een echt kruidenierswinkeltje vertelt de kruidenier hoe het er eraan toe ging. Nu de leerlingen zich een beeld hebben gevormd van zo'n winkel, zijn er vast kinderen die het bezoek van de oma van onze oma aan een supermarkt na willen spelen.

8. Kinderboeken die opa en oma lezen

Bestel bij de bibliotheek een collectie boeken die door onze opa's en oma's werden gelezen. Denk onder andere aan PIETJE BELL, DIK TROM, EMIEL EN ZIJN DETECTIVES, ARENDSOOG, ALLEEN OP DE WERELD, ALICE IN WONDERLAND, DE WIND IN DE

WILGEN, WINNIE DE POEH, LEVENDE BEZEMS, en ook boeken van schrijvers als Annie M.G. Schmidt, Tonke Dragt, Paul Biegel, Astrid Lindgren, Guus Kuijer, Jan Terlouw, Thea Beckman, Evert Hartman. Introduceer de collectie in de boekenkring en vertel over één boek dat je zelf hebt gelezen.

9. Boekenkring

leerlingen

Laat de twee leerlingen die antwoorden hebben gezocht op de samen geformuleerde vragen over de telefoon, slavernij en de zeppelin, verslag uitbrengen in de boekenkring. Telkens één presentatie per boekenkring. Ook leest er per kring één tweetal een hoofdstuk voor. Als er leerlingen zijn die een hoorspel gemaakt hebben, kan dat ook in een boekenkring beluisterd worden.

leerkracht

Lees van tevoren zelf een leesboek uit de jaren vijftig, zestig en zeventig en introduceer het boek bij de leerlingen.

10. Meer informatie

Vorig jaar was DE OMA VAN DE OMA VAN MIJN OMA kerntitel voor groep 5 en 6. Daar zijn vier lessen bij geschreven, drie op de site www.kinderboekenweek.nl/school en één op de site van Marc ter Horst: Maak je eigen oma-meter. <http://marcterhorst.nl/kinderboeken/maak-je-eigen-omameter/>

Ook bedacht hij 20 ideeën bij het thema van de Kinderboekenweek 2016 'Oma's en opa's, voor altijd jong', waarvan er een aantal ook bij zijn boek zijn te gebruiken:

<http://marcterhorst.nl/blog/meer-dan-twintig-lesideeen-voor-de-kinderboekenweek/>

Waarom zijn er zoveel blote mensen in de kunst?

Susie Hodge tekst Claire Goble illustraties

Lemniscaat 2016 • € 14,95 • ISBN 978 90 477 0835 3

Een rondreis door de kunst aan de hand van vragen van kinderen.

Kinderen kunnen de origineelste vragen stellen, waardoor ook volwassenen met nieuwe ogen naar kunst kijken. In dit mooie boek maak je een kunstreis door de tijd en kom je langs honderden beroemde kunstwerken. Aan de hand van de vraag 'Waarom is alles zo vaag?' wordt het impressionisme uitgelegd. Abstracte kunst komt aan de orde bij de vraag 'Wat stelt het voor?' Elk aspect van kunst dat onder de loep wordt genomen, wordt extra bijzonder door de vragen die erbij gesteld én beantwoord worden.

'Hoe maak je kunst eng?' wordt gevraagd bij **DE SCHREEUW** van Munch.

WAAROM ZIJN ER ZOVEEL BLOTE MENSEN IN DE KUNST? is een introductie in de kunstwereld voor jong en oud. Een onmisbaar boek voor iedereen die met kunst kennis wil maken.

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5 - 6 (B)
- Informatief / Vanaf 8 jaar
- Trefwoorden: beeldende kunst
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

Informatie

Dit boek is bij uitstek geschikt voor een uitgebreid kunstproject en om creatief aan de slag te gaan met en naar aanleiding van de kunstwerken in het boek. Lemniscaat heeft een Pinterestpagina van dit boek aangemaakt. Hier vind je voorbeelden van beeldmateriaal uit het boek. Maranke Rink maakte bij dit boek lessuggesties. Zij geeft een mooie introductie van het boek. Hierbij de link: <http://lemniscaatleuks.nl/images/pdf/en/9789047708353.pdf>

1. Met en zonder lijst

Lees de tekst voor op de pagina's 16 en 17. Toon een aantal kunstwerken met lijst op het digibord.

- Ben je het eens met de bewering dat lijsten altijd zo ontworpen zijn dat ze het kunstwerk aanvullen of

afroeden om het er hoe dan ook beter uit te laten zien?

Toon ook een aantal kunstwerken zonder lijst.

Websites die je hiervoor kunt gebruiken:

www.rijksmuseum.nl, www.gemeentemuseum.nl.

Maak van een (schoenen)doos een kleine tentoonstelling, zie ook pag. 74. Lees de tekst voor. Vraag leerlingen een (schoenen)doos mee te brengen van thuis en spulletjes die ze in de doos willen tentoonstellen. Dit kan van alles zijn. Vraag ze spullen mee te brengen die wat over henzelf zeggen en vertellen; foto's, voorwerpen, anders. Op school gaan ze aan de slag. Vraag de leerlingen of ze willen vertellen wat ze in hun doos over zichzelf tentoonstellen. Het geeft vaak een prachtig beeld van een leerling. Probeer alle dozen met elkaar te verbinden tot een groot kunstwerk en plaats dit kunstwerk in de klas zodat iedereen het goed kan bekijken.

2. Stillevens

Lees de tekst voor op pagina's 36 en 37. Creëer een stilleven. Leerlingen tekenen dit stilleven na. Begin met potlood, daarna inkleuren met diverse technieken: verf, pastel, gekleurd papier, anders. De werken worden in de klas gehangen.

3. Uitzicht schilderen

Lees pagina 40 en 41 voor. Kijk naar het schilderij op pagina 41 (zie ook Pinterestpagina voor vertoning op het digibord).

- Wat zie je?
- Wat voor vragen roept dit schilderij bij je op?
- Wat zou het effect van het schilderij zijn als de wandelaar ons aankeek?
- Maak met je telefoon een foto van het uitzicht vanuit je slaapkamer/woonkamer. Breng de foto mee naar school en teken/schilder het uitzicht na. Kies zelf voor het materiaal waarmee je dit wilt doen.

4. Ingepakte kunst

De landschapskunst van Christo en Jeanne-Claude is bijzonder. Lees de tekst en toon de afbeelding op pagina 42.

- Wat vind je hiervan?

Ga naar de website van de kunstenaars: <http://christojeanneclaude.net> en bekijk samen via het digibord wat de kunstenaars nog meer ingepakt hebben.

- Wat voor vragen stellen zij bij de ingepakte kunstwerken?
- Kijk eens in de directe omgeving van de school. Wat kan er ingepakt worden?

Vraag een aantal leerlingen om een object te selecteren en in te pakken. Wanneer dit gerealiseerd is stellen de andere leerlingen vragen bij het ingepakte object. Het groepje hoeft geen uitleg te geven voor hun motieven waarom zij voor dit object hebben gekozen. Het gaat erom wat de kijker ervan vindt.

5. Rare kunst

Lees pagina 4 voor en toon het schilderij op pagina 65. Een schilderij van groente en fruit, hoe raar is dat? Leerlingen maken een zelfportret met peulvruchten, pasta, bloemen, takjes en ander natuurlijk materiaal.

6. Niet te koop

'Niet te koop' gaat over de kunstenaar Banksy een grafitykunstenaar die, als niemand kijkt, op muren en stoepen schildert. Met zijn kunst wil hij dat mensen nadenken over wat er in de wereld gebeurt. Lees pagina 78 voor. Ga naar de website <http://banksy.co.uk/out.asp> en toon meer werk van Banksy.

- Spreekt het je aan? Wat?
- Wat vind je van dit werk?
- Welke thema's komen terug in het werk van Banksy?
- Herken je de verschillende thema's?
- Is er een onderwerp waarover je een kunstwerk wil maken?

7. Museum

Maak van alle gemaakte kunstwerken een tentoonstelling in de klas. Bedenk hoe de kunstwerken opgehangen, c.q. neergezet worden. Organiseer een moment waarop ouders een kijkje kunnen nemen bij de tentoonstelling. De leerlingen zijn de gidsen. Verzin een naam voor de tentoonstelling en maak toegangskaarten.

Zilveren Griffel

Alaska

Anna Woltz tekst

Querido 2016 • € 14,99 • ISBN 978 90 451 1976 2

Op de eerste dag van het schooljaar weet Sven het zeker: hij moet

een briljante stunt uithalen. Anders is hij meteen die zielige jongen met epilepsie uit 1b en dat haat hij. Parker wil juist onzichtbaar zijn. Ze heeft net de ergste zomer van haar leven achter de rug en vertrouwt niemand meer. Dan zet Sven haar op de eerste schooldag voor schut en dat wordt alleen maar erger als blijkt dat uitgerekend hij het nieuwe baasje van haar hond Alaska is, zijn hulphond. Overdag wil Parker niks te maken hebben met Sven, dus er zit maar één ding op. Als ze Alaska ooit nog wil zien, moet dat 's nachts.

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5-6 (B)
- B / Vanaf 9 jaar
- Trefwoorden: epilepsie, vriendschap, geleidehonden
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Dit boek heeft twee verhaallijnen, één vanuit het perspectief van Sven, de ander vanuit het perspectief van Parker. Het boek telt 184 pagina's. Als je per voorleessessie zo'n 15 pagina's voorleest, doe je er ongeveer 12 dagen over om het boek voor te lezen.

2. Inleiding

Lees de titel en de naam van de auteur voor, laat de kaft zien en lees de tekst op de achterkant van het boek voor. Stel vragen.

- Krijg je zin in het verhaal?
- Kun je vertellen wat je aantrekt of juist afstoot? Lees de eerste vier hoofdstukken voor waarin de schrijfster Sven Beekman en Parker Montijn 'neerzet'.
- Wat ben je van Sven en Parker aan de weet gekomen?

- Heeft de schrijfster je nieuwsgierig gemaakt naar Sven en Parker? Geef een voorbeeld.
  - Wat is er met de hond van Parker gebeurd?
  - Wat is er voor naars in Parkers leven voorgevallen waardoor ze zegt: 'misdadigers houden zich niet aan de kijkwijzer'. (pag. 15)
  - Sven heeft de sleutel van de lift in school en hij is bang om 'die zielige jongen uit 1b' te worden. 'Die gast met zo'n piepend horloge dat om de paar uur piept omdat er weer medicijnen in gegooid moeten worden.' (pag. 7)
- Wat zou er met Sven aan de hand kunnen zijn?

3. Personages

- Vraag de leerlingen vooraf om vooral goed op de personages te letten, wie komen er in het verhaal voor en wat kom je over ze aan de weet? Laat de leerlingen tijdens het voorlezen aantekeningen maken. Inventariseer welke personages er meespelen en noteer namen en eigenschappen op het bord. (Parker, Parkers ouders, haar drie broertjes, Alaska, Sven, Svens ouders)
- Wie zijn de spilfiguren uit het boek? (Sven en Parker)
  - Welke rol speelt Alaska in het verhaal?

- Wie vind jij de meest boeiende persoon uit het boek? Wat vind je boeiend aan haar/ hem?
- Wie vind jij de belangrijkste persoon in het boek?
- Vanuit welke persoon heb jij het verhaal beleefd?
- Sven leidt aan epilepsie, Parker heeft een overval op hun winkel meegemaakt, dat heeft gevolgen op hun leven. Wat is het gevolg? (Ze worden er beiden onzeker van. Ieder moment kan er iets vreselijks kan gebeuren, een epilepsieaanval of een overval.)
- Welke veranderingen zie je bij Sven en Parker in de loop van het verhaal? (Ze leren allebei te leven met onzekerheid).
- Wat bedoelt Sven met de uitspraak ‘Wees blij dat jij bang kunt zijn voor een man met een pistool. Ik moet bang zijn voor mezelf.’ (pag. 118)
- Als Sven het ‘martelfilmpje’ van zijn epilepsieaanval ontvangt (pag. 129), denkt hij dat Parker hem ziet als een acteur in een horrorfilm. ‘Niet als Sven de wedstrijdzwemmer. Niet als Sven die altijd won met slootje springen, die met gemak 15 kilometer kon schaatsen. Alles wat ik was is weg. Het is tijd om eraan te wennen. Ik ben Sven en ik zit op epilepsie.’ Wat denk je bij deze uitspraak van Sven?
- Hoe zou het zijn om te leven met een ziekte als epilepsie?

4. Vertel eens

Nadat er ruim aandacht is geweest voor de personages in dit boek kun je verder praten over de volgende vragen. Goede en foute antwoorden bestaan niet, het gaat om het delen van leeservaring.

- Dit boek heeft twee verhaallijnen, een ‘Parker lijn’ en een ‘Sven lijn’, hoe vind je dat?
- Is er een scene in het boek die jou het meeste aanspreekt? Wie kiest er een andere scene?
- Wat vind je van de kافت van het verhaal nu we het boek gelezen hebben? Wat vertelt de kافت?
- Heb je mooie zinnen gehoord of mooie uitspraken?

5. Taalgebruik

Recensent Jaap Friso (www.jaapleest.nl) schrijft over Alaska: ‘Het is een boek waaruit je wilt blijven citeren’ en Mirjam Noorduijn heeft het in de NRC over Woltz’ doeltreffende beeldspraak.

Opdracht aan de leerlingen:

- Wijs voorbeelden van mooie zinnen en woorden in het boek aan.
- Lees in tweetallen zo’n 10 bladzijden uit het boek en noteer de mooie woorden, zinnen en uitspraken op Padlet, een online prikbord waar je met meer tegelijk op kan werken (www.padlet.com). Toon de Padlet op het digibord en bespreek de vondsten met elkaar.
- Pag. 8: ‘Ik ben gewend aan het hondvormige gat in ons huis.’
- Pag. 15: ‘Echte misdadiger houden zich niet aan de kijkwijzer.’
- Pag. 28: ‘Als epilepsie een sport was, ging ik echt nooit van mijn leven op epilepsie.’
- Pag. 41: Als Alaska dicht tegen Sven komt aanliggen, noemt hij haar een ‘hondenkruik.’
- Pag. 66: ‘In mijn keel zitten twee van die koordjes waarmee je een gymzak dichttrekt. Sven heeft de koordjes stevig in handen en trekt eraan.’
- Pag. 72: Als Sven merkt dat hij in het donker meer durft te zeggen tegen Parker met haar bivakmuts op dan bij daglicht, zegt hij dat zijn psycholoog voortaan ‘beter een bivakmuts over zijn kop kan trekken.’

6. Dialogen lezen

De scenes waarin Parker een nachtelijk bezoek brengt aan Sven en (vooral) Alaska, zijn spannend om te lezen. Kopieer deze tekst voor alle leerlingen (vanaf pagina 47 ‘Het is pikdonker in de kamer’ tot pagina 55). Eerst lezen ze de tekst voor zichzelf, daarna technisch hardop. Bespreek met welke emoties Parker en Sven spreken,

- Kun je dat in je stem laten horen? Let op faserings, klemtoon en beleving.
- Markeer de tekst die door Parker en Sven wordt gesproken.

Laat drie leerlingen de tweespraak voordragen: één in de rol van Parker, één in de rol van Sven en één in de rol van verteller.

Vraag drie andere leerlingen om op dezelfde manier Parkers' tweede nachtelijk bezoek aan Sven voor te bereiden en met z'n drieën voor te lezen (vanaf pagina 65 'De bivakmuts zet ik op,' tot pagina 72) en de episode vanaf pagina 72 tot pagina 78 weer door drie andere leerlingen. Verspreid het voorlezen van de fragmenten over drie weken.

7. Boekenkring

Vertel in de boekenkring over Anna Woltz en de boeken die ze heeft geschreven. Ze heeft een prachtige website www.annawoltz.nl die zeer toegankelijk is voor kinderen.

Nodig de leerlingen uit om daar eens een kijkje te nemen. Misschien zijn er kinderen die in de volgende boekenkring iets willen vertellen over wat ze op Anna's site lezen. Er staan grappige anekdotes op beschreven.

Vraag bij de bibliotheek een collectie van Anna Woltz aan en lees minstens één ander boek van haar waarover u in de boekenkring vertelt. Anna is op 29 december 1981 geboren, zo jong en dan al 20 boeken geschreven!

- Wie heeft andere boeken van haar gelezen?
- Wat kun je daarover vertellen?
- Zitten er aanraders tussen?
- Wat sprak je aan in het boek dat je las?
- Of las je juist een boek dat je niet aansprak?

Nodig de leerlingen uit om een boek van Anna te kiezen en te lezen.

Een wereld van verhalen

Oliver Jeffers tekst en illustraties Sam Winston grafische vormgeving/typografie

Kris Di Giacomo handgeschreven teksten

Hoogland & Van Klaveren 2016 • € 14,50 • ISBN 978 90 8967 220 9

“Ik ben een boekenkind. Ik kom uit een wereld van verhalen en ik reis rond op de golven van mijn fantasie.” Een meisje, het boekenkind, nodigt een jongen uit om mee op reis te gaan en samen beklimmen ze bergen van verbeelding, verliezen ze zichzelf in bossen met sprookjes, slapen ze in wolken vol liedjes en nodigen ze iedereen uit hen te vergezellen, want fantasie kost niets...

- Groep 3 - 4 (NL) / Leerjaar 1 - 2 (B)
- AK / Vanaf 5 jaar
- Trefwoorden: boeken, verhalen, verbeelding, filosoferen, reizen, fantasie
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Fantasie

Het boek eindigt met de sleutel waarmee je het boek kunt openen, en eindeloos opnieuw kunt doorbladeren. ‘Want fantasie kost niets,’ staat er op de sleutel.

- Wat is fantasie?
- Waarvoor heb je fantasie nodig?
- Kan je leven in een wereld zonder fantasie? ‘Sommige mensen zijn vergeten waar ik woon,’ zegt het boekenmeisje, doelend op een man die zeer ernstig droge feiten leest in een krant.
- Zijn sommige volwassenen hun fantasie kwijt? Breng het boek **GEBRUIK JE FANTASIE!** (Nicola O’Byrne, Gottmer 2015) mee naar de klas: lees het verhaal voor en ga dan zelf aan de slag. Maak een kringverhaal: begin zelf met ‘Er was eens...’ en laat de leerling die naast je zit verder gaan, de leerling daarnaast gaat verder enzovoort, de kring rond. Stuur bij door prikkelende of suggestieve vragen te stellen als het verhaal vastloopt of een leerling niet zo meteen iets weet te verzinnen. Werd het een leuk verhaal? Maak er een boekje van, of maak

vertelplaten voor het vertelkastje, de kamishibai!

2. Verhalen

Het boek is grafisch heel sterk uitgewerkt. Er werd gebruik gemaakt van stukken tekst uit wereldberoemde verhalen zoals ALICE IN WONDERLAND, PETER PAN, DE DRIE MUSKETIERS, ROBINSON CRUSOË, verschillende sprookjes, ... die als water golven of als een paadje kronkelen.

Vraag de leerlingen:

- Breng je lievelingsboek mee naar de klas en lees er een mooie zin uit voor.
- Maak een tekening van je lievelingspersonage.
- Maak dan een collage van al deze zinnen en tekeningen, geïnspireerd op de beelden uit dit boek.

3. Woorden en letters

Breng een stapel oude kranten en tijdschriften mee naar de klas.

- Vouw een bootje uit krantenpapier.
- Stel een landschap samen met foto’s, woorden en letters uit de tijdschriften en kranten, aangevuld met eigen tekeningen.
- Laat de bootjes varen over deze landschappen.

4. Boeken

Wie goed kijkt ziet boekenbomen in het

sprookjesbos waaraan zinnen uit sprookjes als takken groeien. Breng oude boeken mee naar de klas om creatief mee aan de slag te gaan: bouw huizen en bomen, tafels en stoelen, ... Bekijk deze boekkunstwerken om inspiratie op te doen:
<http://creatiefboekbinden.be/boekkunstenaars/>
en
<https://www.youtube.com/watch?v=jTZzAAknArk>.
Op Pinterest vind je nog meer leuke boekenknutselideeën.

5. Wiegeliedjes

Het boekenkind en haar vriendje slapen 'in wolken vol liedjes'. Bekijk deze wolken.

- Ken je deze liedjes?
- Ken je nog andere slaap- en wiegeliedjes?
- Welk liedje zongen je ouders voor je?

Breng deze mooie boeken met wiegeliedjes mee naar de klas en beluister ze samen. DE MOOISTE WIEGELIEDJES VAN HIER EN ELDERS (Bart Voet & Esmeé Bos, ill. Martijn van der Linden, Davidsfonds 2016), SLAAP NU, NINETTE (Bogaerts & Schampaerts, Lannoo 2011), NINNA OH (Bogaerts & Schampaerts, Lannoo 2010), EEN SCHAAP MET WITTE VOETJES. WIEGELIEDJES, KNUFFELVERSIJES EN HUPPELLIEDJES. (Anne Debaene, Davidsfonds 2010).

- Welke liedjes kun je meezingen?

6. Op de leestafel

Breng deze boeken ook mee naar de klas om verder rond fantasie te werken. Zoekboeken, boeken om bij te filosoferen, ... stuk voor stuk prikkelen ze de verbeeldingskracht!

DOOSJE VOL VERHALEN (Anne Laval, Mempis Belle 2017)

IK ZIE, IK ZIE ... EEN BOEK VOL FANTASIE (Jean Marzollo & Walter Wick, Ploegsma 2008)

IS HET EEN APPEL? (Shinsuke Yoshitake, Van Goor 2016)

HET HONDJE DAT NINO NIET HAD (Edward Van de Vendel & Anton Van Hertbruggen, De Eenhoorn 2013)

Topboek De laatste reis van de Ballerinus

Arienne Bolt tekst Linde Faas illustraties

Lemniscaat 2015 • € 16,95 • ISBN 978 90 477 07752

Ravi woont met zijn vriend Ijs, een zwerfhond, in een oude caravan aan het water. Als hij voor zijn verjaardag een abonnement krijgt voor Benno's Zoo, een dierentuin met circusdieren, verandert zijn leven compleet. De circusdirecteur is namelijk van plan alle dieren aan de slager te verkopen. Met zijn nieuwe vriend Sep, kapitein van vrachtschip de Ballerinus, bedenkt Ravi een plan om de circusdieren te redden. Dat is het begin van een spannende wereldreis om alle dieren terug te brengen naar waar ze oorspronkelijk vandaan komen. Lukt het hen om uit handen te blijven van de gemene slager?

- Groep 5 - 6 (NL) / Leerjaar 3 -4 (B)
- A / Vanaf 7 jaar
- Trefwoorden: dieren, reizen, avonturen
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Dit boek heeft 45 hoofdstukken en 334 pagina's. In 15 voorleessessies, van telkens 3 hoofdstukken, lees je het boek in drie weken voor. Introduceer het boek:

- Wat voor verhaal denk je dat het is als je de titel leest en de kaft bekijkt?

Lees vervolgens de achterflap voor. Bekijk daarna de voorkant van het boek op het digibord.

- Kun je bedenken wie er te zien zijn op de illustratie?
- Wat verwacht je van het verhaal?
- Denkt iedereen er zo over?

2. Wereldkaart

Met de Ballerinus maken Ravi en Sem een complete wereldreis om alle dieren terug te brengen naar het land waar ze ooit vandaan kwamen. De route die de

Ballerinus vaart, staat ingetekend op de binnenkaft. Leuker is het om bij iedere aanwijzing samen de route in te voeren op de wereldkaart, laat de leerlingen een eigen routekaart bijhouden. Ze kunnen daarop ook bijhouden welke dieren, op welke plek worden afgezet.

3. Scheepvaarttermen

In dit boek worden veel scheepvaarttermen gebruikt. Vraag de leerlingen attent te zijn op die woorden en vraag ze om ieder nieuw woord dat je voorleest, te melden. Bespreek de betekenis en bewaar de woorden op een speciale plek (schriftje, pot, doos).

Zo kennen meerdere beroepen hun eigen terminologie.

- Kun je andere beroepen bedenken met een eigen woordenschat? (politieagent, brandweer, piloot, arts, hovenier, metselaar, timmerman, circusdirecteur, machinist)
- Schrijf in groepjes tien woorden op die bij dat beroep horen.

4. Literaire begrippen

Zet voordoen en demonstreren in als didactisch instrument om de leerlingen op een speelse manier kennis te laten maken met literaire begrippen zoals plot, personages, spanning, humor, tijdsverloop, perspectief, vooruitwijzingen, terugverwijzingen. Je leest voor en denkt daarbij hardop en verwoordt tussentijds je gedachten bij de tekst, je formuleert hardop een voorspelling of vat een stukje in eigen woorden samen. Het is wel belangrijk dat je één strategie tegelijk centraal stelt. Focus bij dit boek eens op de tijd en met name op vooruitwijzingen en terugblikken. Leg uit dat de schrijver dit gebruikt om de spanning te verhogen. Bijvoorbeeld op pagina 20 als de slager zegt: 'Ik kan veel betekenen voor een dierentuin. Als een dier te oud is, of te ziek....' Of op pagina 95 een vooruitwijzing naar de confrontatie met het geheimzinnige zeilschip waarop de slager blijkt mee te varen. 'De schipper van het zeiljacht had zijn zeilen niet gehesen. Hij voer recht achter de Ballerinus aan.'

5. Dieren aan boord

Er worden heel wat dieren naar huis gebracht door Ravi en Sep. Inventariseer samen welke dieren er aan boord van de Ballerinus gaan. Oscar het doodshoofdaapje, Hans de leeuw, Kareltje de olifant, Babette de giraf, Grizzly Mia, Tom de ijsbeer, Lama Carmen, Flamingo Violet, keizerspinguïns Ebbe en Ivo, Ziva struisvogel en Bo kangoeroe. Inventariseer al voorlezend waar de dieren van boord gaan en laat de leerlingen dat op hun wereldkaart noteren. Laat de leerlingen in twee- of drietallen de volgende informatie over één van de dieren op internet opzoeken:

- Waar woon ik?
- Wat eet ik?
- Mijn familie en ik. Hoe zie ik eruit?
- Help! Wie zijn mijn vijanden?

Ieder groepje maakt een schriftelijke presentatie.

6. Vertel eens

Bespreek de volgende vragen met de leerlingen als

het boek uit is. Het is de bedoeling dat deze vragen een gesprek op gang brengen waarbij de leerlingen hun leeservaringen delen. Goede en foute antwoorden bestaan niet.

- Wat vond je mooi, goed of leuk aan dit boek?
- Wat sprak je juist niet aan?
- Wie vind jij de hoofdpersonen in dit boek? (Sep en Ravi) Waar leid je dat uit af? Denkt iedereen er zo over?
- Vind je dat Ravi verandert in de loop van het verhaal? Wat is er veranderd?
- En Sep? Verandert hij in de loop van het verhaal?
- En in de relatie tussen Sep en Ravi, welke verandering zie je daar?
- Begrijp je deze uitspraak van Ravi? 'Misschien trok de maan wel harder aan mij dan mijn caravan thuis.' (pag. 212)
- Betekent 'thuis' voor iedereen hetzelfde? Wat betekent 'thuis' voor jou?
- Op de laatste pagina van het boek (pag. 334) komt een glanzende tweemaster met nachtblauwe zeilen de haven binnen varen. Wie kan alvast een klein stukje bedenken van een nieuw avontuur waarin Ravi terecht komt?
- Begrijp je het verlangen van Ravi om als ontdekkingsreiziger over de wereld te trekken? Zou jij de wereld als 'thuis' willen hebben?
- Zou je dit boek aan iemand willen aanbevelen? Aan wie?

7. Boekenkring

Voor de website www.hebban.nl schreef Arienne Bolt zes columns over haar boek, haar debuut. In die columns beschrijft ze haar contact met de uitgeverij en het ontstaan van het verhaal. De columns zijn niet zo zeer geschikt om de leerlingen zelf te laten lezen maar wel geschikt om als leerkracht uit te putten en erover te vertellen aan de leerlingen tijdens een boekenkring.

<https://www.hebban.nl/artikelen/arienne-bolt-1-boten>

<https://www.hebban.nl/artikelen/arienne-bolt-2->

life-of-pi

<https://www.hebban.nl/artikelen/arienne-bolt-3-een-echt-boek>

<https://www.hebban.nl/artikelen/arienne-bolt-4-de-zee>

<https://www.hebban.nl/artikelen/arienne-bolt-5-en-toen>

<https://www.hebban.nl/artikelen/arienne-bolt-6-de-laatste-reis-van-de-ballerinus>

Topboek Babel

Arnoud Wierstra tekst

Gottmer 2016 • € 16,95 • ISBN 978 90 257 6551 4

De mensen van Babel bouwen een toren, zo hoog als de hemel. Een jongeman bouwt aan zijn eigen droom: hij wil graag vliegen. Met zelfgemaakte vleugels beklimt hij de toren van Babel. Onderweg wordt hij zowel bespot als gesteund. Een kat en een uil vergezellen de jongeman tot aan de top, waar hij zijn vleugels spreidt... Dit prentenboek zonder tekst is gebaseerd op het beroemde schilderij van Pieter Bruegel de Oude (1563).

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5 - 6 (B)
- AK / Vanaf 9 jaar
- Trefwoorden: toren van Babel, dromen, vliegen, kunst, geschiedenis, bouwen
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Pieter Bruegel de Oude

Breng een reproductie van het schilderij van Pieter Bruegel de Oude mee naar de klas voor je het boek voorleest, toon de reproductie die in het boek werd opgenomen of projecteer via het digibord en zoom in op details:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter_Bruegel_the_Elder_-](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_The_Tower_of_Babel_(Vienna)_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg)

[_The_Tower_of_Babel_\(Vienna\)_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg](#)

Vertel het Bijbelse verhaal van de toren van Babel en lees voor wat Arnoud Wierstra er achterin zijn boek zelf over schreef.

2. De mythe van Daidalos en Ikaros

Niet enkel de jongeman uit dit boek bouwt een vleugelpak. Ook Daidalos en zijn zoon Ikaros bouwden vleugels van vogelveren en bijenwas om uit hun gevangenis te ontsnappen. Lees het verhaal voor: GRIEKSE MYTHEN (Imme Dros, Querido 2004,

pag. 425-428). Bij Daidalos stond de giervalk model. Stel vragen:

- Door welke vogel heeft de jongeman uit Babel zich laten inspireren? De uil die op bijna elke prent te zien is?
- Welke materialen gebruikt de jongeman uit Babel om zijn vogelpak te maken?
- Welke materialen gebruikten Daidalos en Ikaros?
- Welke materialen zou jij gebruiken, als je zelf vleugels zou maken?
- Stel een lijstje op van wat daarvoor nodig is en maak schetsen van je droomvleugels.

3. Dromen over vliegen...

3.1. Lindbergh

Charles Lindbergh was een Amerikaanse piloot en luchtvaartpionier. Leg het boek Lindbergh. Het grote avontuur van een vliegende muis (Torben Kuhlmann, De Vier Windstreken 2014) op de leestafel:

- Bekijk en vergelijk de zelfgemaakte vleugels van de muis met die van de jongeman uit Babel en de eigen ontwerpen.
- Welke vleugels zouden het best vliegen en waarom?

3.2. Leonardo Da Vinci

De architect, uitvinder, kunstenaar, filosoof, ... heeft ook een aantal vliegtuigen uitgewerkt:

[https://art-](https://art-sci.wikispaces.com/De+Vliegtuigen+van+Leonardo+da+Vinci)

[sci.wikispaces.com/De+Vliegtuigen+van+Leonardo+da+Vinci](https://art-sci.wikispaces.com/De+Vliegtuigen+van+Leonardo+da+Vinci). Bekijk deze ontwerpen. Er staat dat 'kunst en wetenschap dicht bij elkaar liggen'. Leg deze uitspraak als stelling voor aan de leerlingen.

- Wat vind je van deze uitspraak?
- Vertel dat de term 'kunst' pas vanaf de 19de eeuw werd gebruikt. Wat is kunst?
- Wat is wetenschap?

3.3. Panamarenko

De Antwerpse kunstenaar Panamarenko was als kind al gefascineerd door vliegen, kevers en vogels. Zijn werk is een combinatie van artistiek en technologisch experiment, en neemt verschillende vormen aan: vliegtuigen, duikboten, auto's, vliegende tapijten en vogels.

- Tonen zij aan dat kunst en wetenschap dicht bij elkaar liggen?

Bekijk zijn website:

<http://www.panamarenko.be/home.php> en leg het boek DE KLEINE PANAMARENKO (Brigitte Minne, De Eenhoorn 2012) op de leestafel.

4. Techniek

De mens is al eeuwen geïntrigeerd door vogels en (zelf kunnen) vliegen. Nodig je leerlingen uit om zelf een vliegende vogel te maken: een ornithoper.

Instructie, demonstratie, achtergrondinformatie en downloadplannen vind je hier:

<http://www.dwengo.org/nl/node/105>.

5. Dromen

De jongeman uit Babel droomt ervan om te kunnen vliegen. Arnoud Wierstra zegt achterin zijn boek dat elk kind allerlei dromen en ideeën heeft over later: over de spannende avonturen die je gaat beleven, over wat je later zou willen worden en wat je zou willen bereiken. Hou hierover een klasgesprek:

- Waar droom je van?

- Schrijf een droom op en/of teken die op een stuk papier, uitgeknipt in een wolk.

Hang alle droomwolken op in de klas (aan het raam, plafond, muur, ...)

6. Muziek

Het hoofdpersonage uit DE GROTE DAG (Arnoud Wierstra, Gottmer 2013) en FEEST! (Arnoud Wierstra, Lemniscaat 2010) krijgt ook in dit verhaal een rol toebedeeld: hij is een muzikant, die samen met zijn zoon en de vogelman muziek maakt. Breng deze boeken van Wierstra mee naar de klas en laat je leerlingen zelf ontdekken dat dit personage ook in BABEL meespeelt.

- Welke muziekinstrumenten herkennen jullie op de tekening?
- Zoek de instrumenten op in deze museumgids. Er is ook een verwijzing naar een ander schilderij van Bruegel:
<http://www.geschiedenis.westerschool.picto.nl/PDF/museumgids.pdf>.

7. Bouwen nu – vroeger

Doorheen het boek krijg je een goed beeld hoe er in de 16de eeuw werd gebouwd: bekijk de materialen en hulpmiddelen en vergelijk met hoe er op de dag van vandaag wordt gebouwd. Op deze website kun je werkblaadjes downloaden over het verschil tussen bouwen in de middeleeuwen en bouwen nu: <http://www.beroepenhuis.be/leerlingenwerkbladen-85#5>.

8. Schrijfpdracht

Dit is een prachtig prentenboek zonder tekst, met zeer gedetailleerde tekeningen. Nodig je leerlingen uit om er zelf stukjes tekst bij te schrijven: als verteller enkele beschouwende, beschrijvende stukjes en in tekstballonnen enkele dialogen of uitspraken van de verschillende personages.

Topboek Lampje

Annet Schaap tekst en illustraties

Querido 2017 • € 16,99 • ISBN 978 90 451 2037 9

Dit is een verhaal over de zee. Over geheimzinnige zeewezens en

woeste piraten. Over het Zwarte Huis van de Admiraal, waarvan ze zeggen dat er een monster woont. Over een grijze vuurtoren op een eiland dat nog net vastzit aan het vaste land. Over Lampje, de dochter van de vuurtorenwachter, die iedere avond de eenenzestig treden beklimt om het licht aan te steken. Over een stormachtige avond, waarop de lucifers op zijn en alles misgaat. Maar vooral over dapper zijn en meer kunnen dan je ooit had gedacht.

- Groep 7 - 8 (NL) / Leerjaar 5 - 6 (B)
- B / Vanaf 9 jaar
- Trefwoorden: zeemeerminnen, monsters, sprookje, zee
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Informatie

Dit is het eerste boek van Annet Schaap als auteur. En wat een geweldig debuut! LAMPJE is in kinderboekenland door iedereen lovend ontvangen. We kennen Annet Schaap als illustrator van talloze bekende kinderboekenauteurs. Een paar voorbeelden: De 'Hoe overleef ik'-serie van Francine Oomen, boeken van Jacques Vriens, Janneke Schotveld (SUPERJUFFIE) en Marjolein Hoffman. Op de website van Annet Schaap vind je een opsomming van alle boeken die ze heeft geïllustreerd: <http://www.annetschaap.com/alle-boeken/>

Een paar superlatieven van kinderboekenrecensenten:

Op de website Jaap Leest: *'Een boek waarin je steeds meer wordt meegezogen en uiteindelijk door de pagina's raast om te willen weten hoe het*

afloopt.'

Bas Maliepaard (Trouw): *'Lampje' is een geweldig boek waarvan je hoopt dat het wordt voorgelezen aan op z'n minst alle zesde- en zevendegroepers, op school of thuis.'*

Pjotr van Lenteren (Volkskrant): *'Annet Schaap schreef, alsof het niets is, voor het eerst en meteen maar een van de beste kinderboeken van dit jaar.'* Voorlezen dus!

2. De kleine zeemeermin

Het verhaal heeft verwantschap met het sprookje van Hans Christiaan Andersen. Het sprookje kent veel verschijningsvormen en (bijna) iedereen kent het door de Disney- verfilming. Inventariseer wat je leerlingen weten over dit sprookje en bespreek het met elkaar. Lees ter afsluiting de tekst voor van het verhaal. Je vindt de tekst hier:

http://www.beleven.org/verhaal/de_kleine_zeemeermin

3. Voorlezen en praten over

Start met voorlezen van dit meeslepende verhaal. Het is een dik boek: 328 pagina's. Maar jij en de leerlingen zullen geboeid zijn en willen weten hoe

het verhaal verdergaat en hoe het afloopt. Plan dus ruim tijd in voor het voorlezen van het boek.

Houd tijdens en na het voorlezen een gesprek over het verhaal. Maak hiervoor gebruik van het raamwerk van 'Vertel eens' van Aidan Chambers.

Stel vragen als:

- Wat vond je leuk of niet leuk, mooi of niet mooi, goed of niet goed aan het boek?
- Is er een woord, zin of fragment dat je is bijgebleven?
- Ken je boeken of verhalen die op dit verhaal lijken? (Zie suggestie 2.)
- Vond je het verhaal saai of boeiend?
- Welk personage vond je het meest interessant, irritant, grappig, anders?

Houd dit boekengesprek niet langer dan een half uur. De leerkracht is de gespreksleider die het boekengesprek leidt. De leerlingen mogen alles vertellen wat er in hen opkomt.

4. Personages

Verdeel de groep in kleinere groepen. Bepaal zelf de grootte van de groepen en verdeel de personages uit het verhaal onder de leerlingen.

- Wat kun je over hen vertellen, wat kenmerkt het personage?

Vraag hen dit op te schrijven en daarbij een tekening van het personage te maken. De gegevens worden klassikaal gedeeld.

- Hebben de andere groepjes aanvullingen?
  - Wat doet dat met het begrip van het verhaal?
  - Kun je begrip opbrengen voor het handelen van de personages als je weet hoe ze in elkaar steken?
- Verdeel de volgende personages:

Lampje, vuurtorenwachter Augustus (de vader van Lampje), meneer Rozenhout (de eigenaar van de winkel in het dorp), juffrouw Amalia, Martha, Lennie (de zoon van Martha), Nick, mama (de overleden moeder van Lampje), Vis (Eduard), de Admiraal, Lester.

5. Schrijfster versus illustratrice

Annet Schaap heeft voordat zij dit boek schreef heel veel boeken van bekende en minder bekende kinderboekenschrijvers geïllustreerd (zie suggestie 1). Verzamel een aantal van deze boeken uit de schoolbibliotheek en bekijk deze met de leerlingen.

- Wat vind je van het werk van Annet Schaap?
- Wat kan ze beter, illustreren of schrijven? Of allebei even goed? Wat vinden de leerlingen?

Een uitzending van Het Klokhuis uit 2011 gaat over haar werk als illustratrice. Hierin geeft zij tips hoe je kan tekenen. Bekijk de uitzending via het digibord: <https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/2011/Illustrator>

Een paar tips kunnen worden gebruikt voor het tekenen van de personages in suggestie 4.

Voer daarna een aantal van de tekenopdrachten uit zoals die in de aflevering van Het Klokhuis genoemd worden. Bijvoorbeeld: elkaar natekenen in tweetallen. Teken een blij, verdrietig en boos gezicht, maak een tekening van bewegende mensen.

6. Standbeeld van De Kleine Zeemeermin

Het standbeeld van De Kleine Zeemeermin in Kopenhagen is de meest gefotografeerde vrouw daar. Vraag een paar geïnteresseerde leerlingen of zij de geschiedenis van dit beeld willen nazoeken.

- Wat is de reden dat het beeld daar staat?
- Wie heeft het gemaakt?

De leerlingen vertellen hun bevindingen aan de rest van de klas. Doe dit bijvoorbeeld in de boekenkring waarbij ook andere aspecten van het boek besproken worden. Zie suggestie 4.

<https://www.cityspotters.com/denemarken/kopenhagen/de-kleine-zeemeermin>

